

Polityka Ukrainy wobec Turcji

Maria Piechowska

Obecne ożywienie kontaktów ukraińsko-tureckich wynika ze starań Ukrainy o pozyskanie Turcji jako partnera współpracy gospodarczej i obronnej w obliczu agresji Rosji. Oba państwa łączy cel ograniczenia dominacji rosyjskiej na Morzu Czarnym. Turcja wspiera też integralność terytorialną Ukrainy i występuje w obronie prześladowanych przez Rosję Tatarów krymskich. Bliskie stosunki bilateralne mogą sprawić, że Turcja, wraz z UE i USA, stanie się jednym z najważniejszych partnerów Ukrainy. Intensywność dialogu politycznego będzie jednak zależna od stanu relacji rosyjsko-tureckich.

Uwarunkowania. Wspólne położenie nad Morzem Czarnym sprawia, że Turcja jest dla Ukrainy państwem sąsiednim mimo braku bezpośredniej granicy. Oba państwa łączy historia, której symbolem są [Tatarzy krymscy](#), rdzenna ludność Półwyspu Krymskiego, ciesząca się jako naród turkijski szczególnym zainteresowaniem Turcji. Turcja jest też dla Ukrainy naturalnym partnerem handlowym oraz celem wyjazdów turystycznych, szczególnie odkąd w 2017 r. zniesiono dla Ukraińców obowiązek wizowy (w 2019 r. odnotowano w Turcji ponad 1,6 mln ukraińskich turystów).

Agresja Federacji Rosyjskiej (FR) na Ukrainę w 2014 r. oraz okupacja Krymu zmieniły układ sił w basenie Morza Czarnego, skutkując rosyjską [dominacją wojskową](#). Zbliżyło to Ukrainę i Turcję, które dążą do ograniczenia wpływów Rosji w tym regionie. Turcja na forum międzynarodowym wspiera integralność terytorialną Ukrainy, zabierając regularnie głos na spotkaniach dotyczących agresji rosyjskiej i sytuacji na Krymie (m.in. w ramach ONZ). Jest jednym z głównym państw wspierających powstanie Platformy Krymskiej, której celem ma być stworzenie warunków do reintegracji z Ukrainą terytorium kontrolowanego obecnie przez Rosję. Turcja wspiera też ukraińskie dążenia do członkostwa w NATO. W najnowszej [Strategii Bezpieczeństwa Narodowego](#) Ukrainy Turcja została określona jako jeden z partnerów strategicznych, co ma przełożyć na bliską współpracę wojskową.

Mimo wspierania Ukrainy Turcja prowadzi wielotorową politykę wobec Rosji. Nie dołączyła m.in. do sankcji przeciw Rosji za agresję na Ukrainę, a tureckie promy pływają na okupowany półwysep. Turcja [blisko współpracuje z FR](#)

[w sektorze energetycznym](#), zwłaszcza w zakresie tranzytu surowców do UE przez gazociągi Blue Stream i TurkStream, które umożliwiają omijanie Ukrainy. Jednocześnie jednak bliskie kontakty przywódców Turcji i Rosji umożliwiły prezydentowi Recepowi Erdoğanowi osobiście negocjować zwolnienie ukraińskich więźniów politycznych z Krymu, zatrzymanych w ramach rosyjskich represji.

Współpraca polityczna i gospodarcza. Turcja pozostaje jednym z najważniejszych kierunków ukraińskiej polityki zagranicznej. Wyrazem aktywności jest m.in. liczba spotkań na najwyższym szczeblu. Prezydenci obu państw spotykali się nawet pomimo pandemii COVID-19 (w październiku 2020 r. oraz kwietniu br.). Współpracy sprzyja istnienie wielu formatów dwustronnych, w tym tzw. kwadrygi, zainicjowanej przez Ukrainę w 2020 r. w celu usystematyzowania dialogu w zakresie bezpieczeństwa i współpracy zagranicznej. Intensywne starania ukraińskiego rządu o zbliżenie z Turcją przekładają się na działania w sferze handlu, współpracę w zakresie bezpieczeństwa czy programy wspierające [Tatarów krymskich](#).

Od czasu agresji rosyjskiej Ukraina poszukuje możliwości dywersyfikacji handlu zagranicznego, a Turcja znajduje się w obszarze jej szczególnego zainteresowania. Jest już jednym z najważniejszych partnerów handlowych Ukrainy – pod względem wymiany handlowej znajduje się na 5. miejscu (wymiana wyniosła prawie 5 mld dol. w 2020 r.) po Chinach, Niemczech, Polsce i Rosji, przy czym saldo pozostaje dodatnie dla Ukrainy. Elementem ułatwiającym dwustronny handel ma być umowa o strefie wolnego handlu, która obecnie jest konsultowana. Strona ukraińska

szacuje, że dzięki podpisaniu umowy wymiana handlowa może wzrosnąć do 10 mld dol. rocznie.

Współpraca zbrojeniowa. Ukraina, znajdująca się od 2014 r. pod stałą presją militarną ze strony FR, pracuje nad wzmocnieniem potencjału obronnego swoich sił zbrojnych. Służące temu celowi wspólne projekty zbrojeniowe z Turcją stanowią jeden z najważniejszych elementów zbliżenia obu państw. Wpisują się w [nową strategię obronną Ukrainy](#) z marca br., która zakłada, że z uwagi na ograniczone możliwości finansowe i technologiczne państwo to przy produkcji uzbrojenia ma zabiegać o współpracę z zagranicznymi inwestorami. Dla Ukrainy Turcja jest ponadto atrakcyjnym partnerem ze względu na zgodność tureckiej technologii militarnej ze standardami NATO.

Współpraca dotyczy zarówno zamówień uzbrojenia, wymiany technologii wojskowych, jak i opracowania nowych projektów. Najważniejszym elementem kooperacji jest zakup przez Ukrainę bezałogowych statków powietrznych Bayraktar TB2, które mają przeznaczenie zarówno patrolowe, jak i ofensywne. Planowana jest też wspólna produkcja ciężkich dronów bojowych Bayraktar Akinci, podczas której strona ukraińska ma być odpowiedzialna za silniki (AI-450). W 2019 r. powstała ukraińsko-turecka spółka joint-venture Black Sea Shield, która zajmuje się rozwojem i produkcją dronów, technologią silników i amunicji kierowanej. Kolejnym krokiem stało się popisanie przez przedstawicieli obu państw memorandum o wybudowaniu zakładu produkującego tureckie drony na Ukrainie. Ukraiński wkład we wspólne projekty dotyczy przede wszystkim technologii silników, które zastępują planowaną wcześniej technologię kanadyjską. Turcja utraciła dostęp do części technologii wojskowych pochodzących z państw NATO po [wprowadzeniu sankcji](#) za zakup rosyjskich systemów obrony przeciwrakietowej i przeciwlotniczej S-400, czy – jak w przypadku Kanady – po cofnięciu zezwoleń na eksport sprzętu wojskowego za użycie go w konflikcie w Górskim Karabachu.

Dla Ukrainy szczególnie ważna jest umowa z Turcją na produkcję korwet rakietowych dla osłabionej marynarki wojennej. Inne wspólne projekty dotyczą systemów łączności kodowanej, silników rakietowych, broni precyzyjnej i samolotów transportowych. Ponadto Turcja

wspiera finansowo siły zbrojne Ukrainy – w 2020 r. przeznaczyła na pomoc 36 mln dol.

Wnioski i perspektywy. Pogłębienie współpracy leży w interesie obu stron, ale to Ukraina jest i pozostanie inicjatorem zbliżenia. Będzie dążyła do dalszego zacieśniania politycznych stosunków z Turcją, korzystając z licznych formatów współpracy. Ceną za tureckie wsparcie i intensywny dialog są ustępstwa wobec autorytarnych rządów Recepą Erdoğan (takich jak ekstradycja osób powiązanych z [Fethullahem Gülenem, oskarżanym przez Turcję o przygotowanie zamachu stanu w 2016 r.](#)), czy brak oficjalnego uznania ludobójstwa Ormian. Problemem utrudniającym zacieśnianie dwustronnych stosunków może być niejednoznaczna polityka Turcji wobec Rosji. Turcja będzie się starała uniknąć bezpośredniej konfrontacji z Rosją, co może oznaczać okresowe łagodzenie retoryki wobec jej antyukraińskiej polityki, a także brak reakcji na rosyjskie prowokacje militarne na Morzu Czarnym.

Najważniejsza dla Ukrainy pozostanie kooperacja w sektorze zbrojeniowym. Zakup systemów Bayraktar – których [znaczenie strategiczne](#) można było obserwować w trakcie konfliktu w Górskim Karabachu – może wspomóc ukraińskie siły zbrojne w kontrolowaniu sytuacji na linii rozgraniczenia, gdzie wciąż dochodzi do licznych prowokacji i ostrzałów ze strony tzw. republik. Obie strony będą też dążyć do przyspieszenia negocjacji umowy o wolnym handlu, chociaż będzie to priorytetem dla Ukrainy.

Współpraca w zakresie bezpieczeństwa Ukrainy i Turcji stanowi jeden z elementów integracji Ukrainy ze strukturami NATO. Jest ona istotna dla Polski ze względu na wzmocnienie pozycji Sojuszu w rejonie basenu Morza Czarnego oraz polityki odstraszenia Rosji na tym akwenie. Wpisuje się też w założenia Trilogii polsko-rumuńsko-tureckiego, którego celem jest zacieśnienie współpracy między największymi państwami wschodniej flanki NATO.

Polska może rozważyć zainicjowanie forum wymiany doświadczeń i współpracy wojskowej z Ukrainą i Turcją w kontekście wykorzystania operacyjnego bezałogowych statków powietrznych, do czego pole otwiera niedawny [zakup przez Polskę tureckich systemów Bayraktar](#). W ramach zwiększenia efektywności litewsko-polsko-ukraińskiej brygady LITPOLUKRBRIG Polska mogłaby zaproponować jej wspólne ćwiczenia z Turcją.